

Тилла ва кумушнинг закоти | Фикҳ дарслари (299-дарс)

19:00 / 20.09.2024 2712

نُورِشِعَ بِهَذَا بِأَصْنَو
اتَّيْمَ هَضْفُ لَوْ ، أَلْأَقْتِمِ
عَبَسَ أَمْ هَمْ رَشَعُ لُكْ ، مَمْ هَرْدِ
أَرْبَتِ وَأَلْوْمَعَمْ ، لِي قَاتِمِ

لُكْ يَفَوْرُ شُعْلَا غُبْرُ بَجَيَفِ
بِأَصْنَانِ لَأَيْلَعَدَا زِسْمُخ
بِلْأَعْلَا رَبَّتْ غُيَوِ وَهَبِ اسْحَبِ

يَفِ أَلْ، مَوْقِي شُعْلَا بَلْغْ نِإِوِ
رَاجَّتْ لَأَيْيَنْبِ أَلْ، رَمِ أَمْزِيغِ
أِذَا ثُرِأَلْ رِيغِبِ أَوْكُلْمَتْ دَنْعِ
نَمْ أَبِأَصْنَانِ أُهُتَمْ يِقَ غَلَبِ
رِي قَفْلَلْ غَفْنَا أَمْهِدَحْ أ

Тилланинг нисоби йигирма мисқол, кумушники икки юз дирхам.

Дирхамларнинг ҳар ўнтаси етти мисқол. Хоҳ ишланган бўлсин, хоҳ ёмби бўлсин, ўндан бирдан тўртдан бирини бериш фарздир.

Нисобга зиёда бўлган ҳар бешдан бирдан ҳисоби ила чиқарилади.

(Тилланинг аралашган нарсдан) ғолиблиги эътиборга олинади. Агар аралаштирилган нарса (тилладан) ғолиб бўлса, (тилланинг) қиймати аниқланади (ва закоти чиқарилади).

Айтиб ўтилган нарсалардан бошқада закот фарз бўлмайди. Агар тижорат ниятида бўлса, фарз бўлади. Мерос йўлидан бошқа йўл билан уларга молик бўлган вақтда унинг (тижорат молининг) қиймати икки пул бирлиги(тилла ва кумуш)дан фақирларга манфаатлироқ бўлган нисобга етса, фарз бўлади.

ي فُهُنَعُهُل ل ا ي ضَرِ سَنَ أ نَع
و بَأُهُل بَتَك ي دَلَا بَاتِكُل ا
ي فِ نِي رَحْبُل ا ي ل ا رِكَب
لُوسَرَرَضَرَف ي تَلَاة قَدَّص ل ا
هُيَلَعُهُل ل ا ي لَص ه ل ل ا
: ن ي م ل سُم ل ا ي لَع م ل س و
ر شُع ل ا غُبُرَة ق ر ل ا ي ف و
ن ي غ س ت ا ل ا ن ك ت م ل ن ا ف
ا ه ي ف س ي ل ف م ه ر دَة ئ ا م و
هُ ا و ر . ا ه ب ر ء ا ش ي ن ا ل ا ء ي ش
د و ا د و ب ا و ي ر ا خ ب ل ا
: ة س م خ ل ل و . ي ئ ا س ن ل ا و
ق ا و ا س م خ ن و د ا م ي ف س ي ل

۹. ۱۰۰ دَر۱ قَر۱۱ ن م

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади:

«Абу Бакр уни Баҳрайнга юборганида Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи васаллам мусулмонларга фарз қилган садақа ҳақида ёзиб берган мактубда:

«Дирҳам(кумуш пул)да ўндан бирнинг тўртдан бири. Агар бир юз тўқсон дирҳам(кумуш пул)дан бошқа бўлмаса, унда ҳеч нарса йўқ. Эгаси хоҳласа, мустасно», дейилган эди.

Бухорий, Абу Довуд ва Насоий ривоят қилишган.

Бешовлари қилган ривоятда:

«Танга пулнинг беш увқиясидан озида садақа йўқ», дейилган.

Араб тилида кумуш танга пул «вариқ», «риққа», деб аталади. Ушбу ҳадисда ўша кумуш танга пул ҳақида сўз кетмоқда.

Кумуш танга пулдан фарз бўладиган закот миқдори ўндан бирнинг тўртдан бири, бугунги кун истилоҳи билан айтилганда икки ярим фоизи экан. Жумладаги «ўндан бирнинг тўртдан бири» иборасини «қирқдан бир» деб айтилса ҳам бўлади. Аммо араб тилида биринчи таъбир тўғрироқ чиққанидан китобларимизда ўшани ишлатиш одат бўлиб қолган. Демак, кимнинг кумуш тангалари нисобга етса, икки ярим фоизини закот қилиб чиқариши керак бўлади.

Бир юз тўқсон танга кумуш пулга закот фарз бўлмайди. Аммо эгаси ўз ихтиёри билан закот бермоқчи бўлса, ўзи билади.

Кумуш танга пулнинг нисоби беш увқия. Бир увқия қирқ дирҳамга тенг. Уни бешга кўпайтирсак, икки юз дирҳам бўлади. Икки юз дирҳам кумуш пул нисобга етган бўлади.

هُنَّعُ هَلْ لَّا يَضَرُّ يَلَعُ نَع
بَلَّاقُ نَأَى لَأِثِي دَحَقَ اسَ و
مَهْرَدَ اتَّئَامَ كَلَّ تَنَّاكَ إِذِافُ
أَهِي فَفُ لُوحُ لَأَهِي لَعَلَّ أَحَ و
كُيَلَعُ سَيَلَوُ ، مَهَارْدُ سُمَخ
كَلَّ نَوُكَيَّ تَحُّعُ شِ
كَلَّ نَأَكَ إِذِافُ ، أَرَانِي دَنُورُ شِع
أَهِي لَعَلَّ أَحَ و أَرَانِي دَنُورُ شِع
رَانِي دُفُصَنَ أَهِي فَفُ لُوحُ لَأِ
«كَلَّ ذَبَّ اسَحَبَفَ دَا زَامَفُ
هَحَّصَوُ دُوَادُ وُ بَأُ هَاوَرُ
يِرَاخُ بُلَا

Али розияллоҳу анҳу узун ҳадисни айтиб келиб, охирида:

«Қачон сенинг икки юз дирҳаминг бўлса ва унга бир йил айланса,
бас, ундан беш дирҳам. Йигирма динаринг бўлгунча, сенга ҳеч

нарса фарз бўлмайди. Қачон йигирма диноринг бўлса, унга бир йил айланса, бас ундан ярим динор. Зиёда бўлган нарсадан ўшанинг ҳисоби бўйича», деди».

Абу Довуд ривоят қилган. Бухорий саҳиҳ деган.

Тилла пулнинг йигирма динордан озида закот фарз бўлмайди, чунки тилла пулнинг нисоби йигирма динордир.

Тилла пул ҳам нисобга етганидан кейин бир йил ўтсагина, закот фарз бўлади. Бир йилдан оз миқдорда нисобдан кам бўлиб қолса, закот фарз бўлмайди.

Йигирма динор тилла пулдан ярим динор закот берилади.

Нисобдан ортиқ пулдан нисбатига қараб, икки ярим фоизи закотга чиқарилаверади.

هَلَلَا يَلَصَّ يَبْنَلَا نَعُ هَنْعُو
تُوفَعُ دَقُ «: لَأَقَمُّ لَسَوِ هَيْلَعُ
أُتَاهَفُ ، قِي قُرْلَاوِ لِي خُلَا نَعُ
نِي غَبْرَأَلُ كُ نِمِ هَقُرْلَا هَقَدَصُ
يَفَسُ يَلَوِ ، أَمَ هَرْدَ أَمَ هَرْدَ
أَذِفُ ، عِي شِ هَئَامَ وَ نِي غَسَتِ
أَهِي فَفِ نِي تَئَامُ تَغَلَبِ
دُوَادُ وَبَأُ هَاوَرُ . «مَ هَارْدُ هَسُمَخُ

دَمْحَ أَوْ يِ ذِمْرَت لَأَوْ

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«От ва қулни афв қилдим. Танга пулнинг садақасини беринглар. Ҳар қирқ дирҳамдан бир дирҳам. Бир юз тўқсон(дирҳам)да ҳеч нарса йўқ. Қачон икки юзга етса, ундан беш дирҳам», дедилар».

Абу Довуд, Термизий ва Аҳмад ривоят қилишган.

«Кифоя» китобининг иккинчи жузи асосида тайёрланди

Ушбу китоб Ўзбекистон Республикаси Дин ишлари бўйича қўмитанинг 2022 йил 5 октябрдаги 03-07/7013-рақамли хулосаси асосида чоп этилган.